

- Ioannidis, K. 1986. *Istoria tis Neoteris Kypriakis Logotechnias*. Lefkosia. [Ιωαννίδης, Κ. 1986. *Ιστορία της Νεώτερης Κυπριακής Λογοτεχνίας*. Λευκωσία.]
- Katselli, R. 1986. *Parakatathesi 50: Rina Katselli*. Lefkosia. [Κατσελλή, Ρ. 1986. *Παρακατάθεση 50: Ρήνα Κατσελλή*. Λευκωσία.]
- Katselli, R. 1991. *Keryneia ek stomatos geronton. G' ekd.* Lefkosia. [Κατσελλή, Ρ. 1991. *Κερύνεια εκ στόματος γερόντων. Γ' έκδ.* Λευκωσία.]
- Katselli, R. 2009. *Prosfygas ston topo mou [Πρόσφυγας στον τόπο μου]/Refugiée dans mon propre pays. Edition bilingue français-grec traduit par A. Chatzisanvas*. Besançon.
- Katselli, R. – Chatzisanvas, A. 1997. *Baleine bleue*. Besançon.
- Kechagioglou, G. – Papaleontiou, L. 2010. *Istoria tis Neoteris Kypriakis Logotechnias*. Lefkosia. [Κεχαγιόγλου, Γ. – Παπαλεοντίου, Λ. 2010. *Ιστορία της Νεότερης Κυπριακής Λογοτεχνίας*. Λευκωσία.]
- Koumariou, M. K. 2011. *Exile et nostalgie: la matière de l'écriture autobiographique chypriote. Le cas de Rina Katselli*. In K. Dimadis (ed.), *Proceedings of the 4th European Congress of Modern Greek Studies (Granada, 9–12 September 2010). Identities in the Greek world (from 1204 to the present day)*. Vol. 2. Athens, 299–315.
- Koumariou, M. K. 2020. *Kypros. Ethnografiko imerologio kai alles simeioseis (eleftheres perioches – katechomena – maronitochoria)*, 2002–2010. Athina. [Κουμαριανού, Μ. Κ. 2020. *Κύπρος. Εθνογραφικό ημερολόγιο και άλλες σημειώσεις (ελεύθερες περιοχές – κατεχόμενα – μαρωνιτοχώρια)*, 2002–2010. Αθήνα.]
- Papaleontiou, L. 2000. *I enascholisi tis Tatianas Gritsi-Milliex me tin Kypriaki Logotechnia*. In L. Papaleontiou (ed.), *Stochastikes prosarmoges. Gia tin istoria tis evryteris neoellinikis logotechnias*. Athina, 230–242. [Παπαλεοντίου, Λ. 2000. *Η ενασχόληση της Τατιάνας Γκρίτση-Μιλλιέξ με την Κυπριακή Λογοτεχνία*. Στο Λ. Παπαλεοντίου (επιμ.), *Στοχαστικές προσαρμογές. Για την ιστορία της ευρύτερης νεοελληνικής λογοτεχνίας*. Αθήνα, 230–242.]
- Papantoniou, S. [s.d.]. *Rina Katselli*. Unpublished manuscript. [Παπαντωνίου, Σ. [χ.η.]. *Ρήνα Κατσελλή*. Χειρόγραφο.] Διαθέσιμο από: <https://bit.ly/3rzNiut> [19 Ιουλίου 2021].

Za vším hledej ženu: Charikleia Šťastná jako první překladatelka z češtiny do novořečtiny

Kateřina Bočková Loudová

<https://doi.org/10.5817/NGB2021-1-10>

Letos tomu bude sto let, kdy *Národní listy* uveřejnily krátkou zprávu o úmrtí Charikleie Šťastné (1869 – 30. dubna 1921), manželky prof. Jaroslava Šťastného

(27. 12. 1862 – 27. 10. 1932).¹ Zatímco o působení jejího muže v oblasti klasické filologie i o jeho průkopnické činnosti na poli novořecko-českých styků je českému čtenáři známo mnohé,² Charikleia Šťastná zůstávala po mnoho let ve stínu svého muže, třebaže její přínos ke kulturnímu sblížení obou národů není nijak zanedbatelný.

O jejím původu bylo v českém prostředí známo jen to, že byla „rodilou Řekyní z Athén“,³ kde se seznámila s Jaroslavem Šťastným při jeho prvním studijním pobytu v Řecku v letech 1894/1895. Některé prameny však uvádějí, že byla „rodem Makedonka“,⁴ neboť její otec Charalambos Karmitsis (†1904), známý řecký pedagog a žurnalista, působil v Makedonii. Skutečnost, že se Charikleia Karmitsi v Aténách narodila a žila zde, ovšem potvrzuje propustka vystavená tureckým generálním konzulem v Aténách, na základě které odtamtud mohla v březnu roku 1903 odcestovat obvyklou trasou přes Terst do Čech. Svatba se konala 28. května téhož roku.⁵ V bezdětném manželství však nezůstala ženou v domácnosti, ale začala vyučovat novořečtinu na Československé obchodní akademii v Praze.⁶ Počátek jejího působení zde není jasný: zatímco její manžel uvádí rok 1906,⁷ roční školní zprávy za školní roky 1905–1906 a 1906–1907 Charikleiu Šťastnou jako členku profesorského sboru nezmiňují. Až ve školním roce 1909–1910, kdy Akademie pro velký zájem uchazečů o studium zřídila kromě 28 řádných tříd také nový jednoroční abiturientský kurz pro absolventy středních škol, informuje ředitel školy Jan Řežábek o rozšíření výuky jazyků o maďarštinu, polštinu, srbochorvatštinu, bulharštinu, rumunštinu a novořečtinu tak, „aby z akademie vycházeli mladíci připravení jazykově pro všechny země jižní a východní.“⁸ A to jest možno jen na ústavě velkém, neboť na malém nenašlo by se pro jednotlivé menší, ale v obchodní praxi potřebné jazyky dosti posluchačů, a někde snad ani učitelů.⁹

V novém abiturientském kurzu bylo studium cizích jazyků upraveno tak, že vedle povinné české a německé korespondence přibyla nepovinně korespondence

1 *Národní listy* 122, str. 3 (5. 5. 1921).

2 Viz Frolíková (1984).

3 *Národní politika* 119, str. 5 (30. 4. 1931).

4 *Národní listy* 122, str. 3 (5. 5. 1921), Šnejdrla (1933: 4).

5 Literární archiv Památníku národního písemnictví, fond Šťastný Jaroslav, dále jen LA PNP.

6 Název instituce je často chybně uváděn jako „Československá (sic) obchodní akademie“, srov. např. Frolíková (1984). Byla založena v roce 1872, existuje dodnes a je nejstarší obchodní školou na našem území s češtinou jako vyučovacím jazykem.

7 Šťastný (1930: 247).

8 Škola se otevřela ke studiu dívkám již ve školním roce 1906/1907 a právě v roce 1909/1910 dokončily studium první dívky v řádném čtyřletém studiu. XXXVIII. roční zpráva o ČAO v Praze za škol. rok 1909–1910 (1910: 103).

9 *Ibid.*, 99–100.

francouzská a dále nepovinná výuka italštiny, novořečtiny, srbochorvatštiny, bulharštiny nebo ruštiny, „každého [jazyka] po 5 hod. v témdni, přičemž probírá se v dotyčném jazyku také korespondence“.¹⁰ Charikleia Šťastná je v tomto školním roce uváděna poprvé jako výpomocná učitelka v abiturientském kurzu, který čítal na 50 žáků, výhradně chlapců. Kolik z nich si vybralo novořečtinu jako nepovinný jazyk, není ve školní zprávě zachyceno. Téhož roku bylo do profesorské knihovny Akademie darováno Theodorem Apostolopoulosem, významným soudobým řeckým pedagogem a autorem mnoha učebnic a didaktických příruček pro řecké základní školství,¹¹ sedm novořeckých knih, které Charikleii Šťastné pravděpodobně sloužily jako učební pomůcky. Třebaže je u seznamu uvedeno kromě názvu pouze místo vydání (Atény), příp. rok vydání (pouze u prvního titulu),¹² můžeme se domnívat, že autorem většiny z nich je právě Theodoros Apostolopoulos: *Ιστορία του ελληνικού έθνους* (1905), *Ελληνικόν αναγνωσμάτιον, Ο καλός μαθητής, Πρακτικός οδηγός των δημοδιδασκάλων, Ο χρυστός άνθρωπος, Γραμματική της αρχαίας ηλληνικής (sic) γλώσσης, Γραμματική της ελληνικής γλώσσης*.¹³ Během let, kdy Charikleia Šťastná vyučovala na Akademii novořečtinu, pro ni však ve školních zprávách nefiguruje – na rozdíl od jiných výše uvedených nepovinných jazyků – žádná doporučená učební literatura, zjevně pro její nedostupnost na českém trhu.

Výuka novořečtiny pokračovala v rámci abiturientského kurzu i v následujícím školním roce 1910/1911, o rok později (1911/1912) však došlo ke snížení hodinové dotace na pouhé dvě vyučovací hodiny (z pěti), i když se abiturientský kurz rozrostl na dvě skupiny s více než dvojnásobkem posluchačů (59 + 75). V následujících třech školních letech (1912/1913, 1913/1914 a 1914/1915) pokračovala Charikleia Šťastná ve výuce novořečtiny s dotací 3 hodin týdně, zájemci se opět rekrutovali ze dvou skupin abiturientských kurzů, které měly kolem 45 posluchačů, přičemž v posledním uvedeném školním roce bylo v jedné skupině poprvé i několik dívek.¹⁴

10 Ibid., 103.

11 Koulouri (1988: 82).

12 XXXVIII. roční zpráva o ČAO v Praze za škol. rok 1909–1910 (1910: 154).

13 Srov. např. Αποστολόπουλος, Θ. *Ο Χρηστός άνθρωπος: αναγνωστικόν της τρίτης τάξεως των δημοτ. σχολείων αρρένων τε και θηλέων*. Εν Αθήναις 1902. Αποστολόπουλος, Θ. *Ο καλός μαθητής: αναγνωστικόν της δευτέρας τάξεως των δημοτ. σχολείων αρρένων τε και θηλέων*. Εν Αθήναις 1902. Αποστολόπουλος, Θ. *Γραμματική της νέας ελληνικής γλώσσης δια τους μαθητάς των κατωτέρων σχολείων*. Εν Αθήναις 1886. Αποστολόπουλος, Θ. *Πρακτικός οδηγός των δημοδιδασκάλων και αναλυτικόν πρόγραμμα των μαθητών δημοτικού σχολείου*. Εν Αθήναις 1903.

14 XXXIX. roční zpráva o ČAO v Praze za škol. rok 1910–1911 (1911: 159). XL. roční zpráva o ČAO v Praze za škol. rok 1911–1912 (1912: 70 a 87–88). XLI. roční zpráva o ČAO v Praze za škol.

Situace se změnila v následujícím školním roce 1915/1916, kdy Charikleia Šťastná nevyučovala, „ježto nepřihlásil se dostatečný počet posluchačů tohoto předmětu“, jak uvádí ředitel školy Jan Řežábek.¹⁵ Na vině mohl být nižší počet posluchačů abiturientského kurzu, který se opět zmenšil na jednu skupinu s 52 posluchači, neboť mnoho mladíků bylo povoláno na frontu 1. světové války. Třebaže nepovinnou výuku novořečtiny zmiňuje spolu s ostatními „malými“ jazyky ředitel školy ještě v letech 1917/1918 a 1918/1919, a to jak pro abiturientský kurz, tak pro řádné čtyřleté studium od 2. ročníku, nebyla již v těchto letech zřejmě vůbec realizována, neboť kurz novořečtiny ani jeho vyučující nefiguruje v seznamu vyučovaných předmětů těchto školních let.¹⁶ Lze se tedy domnívat, že působení Charikleie Šťastné na Akademii skončilo pro nezájem po 6 letech, snad částečně vinou válečného stavu, a nebylo již nikdy obnoveno. Od roku 1919 nenajdeme ve výročních zprávách o výuce novořečtiny již žádnou zmínku, třebaže ostatní nepovinné jazyky zde zůstaly zachovány.¹⁷

Charikleia Šťastná však nebyla pouze učitelkou novořečtiny. Ještě před první světovou válkou publikovala v souvislosti s úmrtím Svatopluka Čecha (23. 2. 1908) v aténském deníku *Kairoi* článek s jeho hlavními životopisnými údaji a řeckým překladem části jeho básně „Kandiotky“, která zachycuje fiktivní příběh z krétského povstání proti Turkům roku 1868.¹⁸ Deník nejprve 5. března 1908 přinesl na titulní straně fotografii Svatopluka Čecha s podtitulem ‘ΣΒΑΤΟΛΠΟΚ (sic) ΤΣΕΧ, ὁ ἀποθανὼν μέγας βοημὸς ποιητῆς καὶ θερμὸς φιλέλληνη’¹⁹ s příslibem nadcházející analýzy jeho díla. Článek Charikleie Šťastné vyšel

rok 1912–1913 (1913: 139). *XLIII. roční zpráva o ČAO v Praze za škol. rok 1913–1914* (1914: 96). *XLIII. roční zpráva o ČAO v Praze za škol. rok 1914–1915* (1915: 135).

15 *XLIV. roční zpráva o ČAO v Praze za škol. rok 1915–1916* (1916: 97).

16 Ve školním roce 1916/1917 novořečtina mezi nepovinnými jazyky Akademie není uvedena (*XLV. roční zpráva o ČAO v Praze za škol. rok 1916–1917*. Praha 1917). *XLVI. roční zpráva o ČAO v Praze za škol. rok 1917–1918* (1918: 27). *XLVII. roční zpráva o ČAO v Praze za škol. rok 1918–1919* (1919: 25).

17 Zásluhou Jaroslava Šťastného se novořečtina začala opět vyučovat v roce 1921 na Vysoké škole obchodní, kde patřila mezi nepovinné jazyky. Kurz byl dvousemestrální, s dvouhodinovou dotací týdně. Jejím prvním vyučujícím zde byl rumunský honorární konzul v Praze, dr. Jiří (Gheorghe) Staca (1884–1958), lektor rumunského jazyka na Karlově univerzitě. Pocházel z arumunské vysokohorské vesnice Samarina ležící v severní části pohoří Pindos v řecké Makedonii, takže ovládal i novořečtinu. Později se výuky ujal sám Jaroslav Šťastný. Šťastný (1930: 252 a 1932), Dolenský a kol. (1932: sv. 16, s.v. Staca).

18 O zveřejnění uvedeného textu v řeckém tisku informuje počátkem dubna 1908 časopis *Máj* 28, str. 422 (3. 4. 1908).

19 *Kairoi* 64, str. 1 (5. 3. 1908).

opět na titulní straně již o den později pod názvem 'ΕΝΑΣ ΜΕΓΑΣ ΠΟΙΗΤΗΣ'.²⁰ Autorka se zde po krátkém představení Čechova života a jeho významu pro českou literaturu věnuje především jeho první tiskem vydané básni „Kandiotky“ (Květy 1867), tj. „Kréfanky“ dle tehdejšího jména ostrova (v překladu Ch. Štastné „Καντιότισσες“). Nejprve vypráví zevrubně obsah básně, v níž mladá řecká dívka volí raději smrt z rukou své matky než zajetí v pašově harému.²¹ Závěrečná dívčina řeč k matce zní v originále takto:

*Víš, o matko, jakou kleftů dcera
uspává se písni za večera:
Kdyby při Turku kdy měla spáti,
že by ustlala si do jezera?*

*Víš, jak otec hrdý na úsvitě
žehnává jí, do boje se řítě:
Kdyby měla za Turka se vdáti,
že by proklel ji a její dítě?²²*

Charikleia Štastná ji volně přeložila následujícím způsobem:

*Ξέρεις, μανουλά μου, σὺ μὲ ποιὰ τραγούδια ἢ κόρη τῶν κλεφτῶν νανουρίζεται.
Δὲν νομίζεις πῶς κάλλια στὰ θάθη τῆς θάλασσας τὸ νυμφικὸ τῆς κρεββάτι θὰ
ἔστρωνε, παρὰ στὸ πλάι Τοῦρκου νὰ κοιμηθῆ; Ξέρεις ποιὲς εὐχοῦλες ὁ περὶ φανος
πατέρας στὴν κόρη του δίνει, ὅταν φεύγῃ στὴς φλόγες τοῦ πολέμου γιὰ νὰ ριφθῆ.
Δὲν νομίζεις, ὅτι ἡ εὐχὴς του θὰ γίνοντο κατάρρα καὶ ἀνάθεμα γι' αὐτὴν καὶ τὸ παιδί
τῆς, ἂν Τοῦρκον ἄνδρα ἔπερνε;²³*

Její závěrečné postesknutí nad tím, že kdyby dílo Svatopluka Čecha bylo napsáno v nějakém rozšířenějším jazyce («εἰς ἄλλην τινα πλέον διεθνῆ γλῶσσαν»), bylo by již známo po celém světě, napovídá, jak naléhavě Charikleia Štastná vnímala potřebu zprostředkování česky psané literatury mezinárodnímu, a potažmo řeckému publiku. V této době již bylo z novořečtiny do češtiny přeloženo relativně dost děl, v povědomí českého čtenáře byla zásluhou Aloise Koudelky

20 Kairoi 65, str. 1 (6. 3. 1908).

21 K rozboru básně viz podrobněji Novák (1921: 30–31).

22 Čech (1874: 169).

23 Štastný (1930: 246) o mnoho let později podotýká, že by si báseň „zasluhovala básnického překladu do novořečtiny“.

(pseud. O. S. Vetti) zejména novořecká povídková tvorba, nejvíce pak překlady Vikelasových povídek,²⁴ od roku 1897 byla k dispozici i učebnice *Novořecky snadno a rychle* Františka Vymazala. Naopak v řeckém prostředí je česká literatura v této době prakticky neznámá: pravděpodobně první překlad z češtiny do novořečtiny vyšel roku 1895 v časopise *Εστία*. Jednalo se o překlad Vrchlického povídky „Poesie a prosa“²⁵ (Γιαροσλάβ Φρχλική: „Ποίησις και πεζότης“), jehož předlohou byl autorovi s iniciálami Α. Π. Κ. německý překlad této povídky.²⁶

Charikleia Šťastná tak byla pravděpodobně první autorkou, která překládala do novořečtiny na základě českých originálů. Mezi její nejpozoruhodnější počiny pak patří překlady českých „klasiků“. V době jejího úmrtí zmiňují *Národní listy* její novořecký překlad *Babičky* Boženy Němcové (1. vyd. 1855), povídkového souboru *Černí myslivci* Růženy Svobodové (1. vyd. 1908) a Jiráskovy *Filosofské historie* (1. vyd. 1877).²⁷ *Národní politika*, rovněž přinášející zprávu o jejím úmrtí, informuje o tom, že „zanechala v rukopise některé překlady z české beletrie do novořečtiny (tak např. *Babičku* od Bož. Němcové)“.²⁸ Podrobnější soudobé informace k jejím překladům bohužel nemáme, a to ani v pozůstalosti jejího manžela (LA PNP), který se o překladatelské činnosti své ženy zmiňuje pouze obecně ve svých neúspěšných žádostech o zřízení lektorátů novořečtiny na filozofických fakultách Univerzity Komenského v Bratislavě (duben 1924) a Masarykovy univerzity v Brně (květen 1924). Zůstává tedy nejasné, zda alespoň některé z jejích překladů či jejich úryvky byly v řeckém tisku zveřejněny.

Charikleia Šťastná patřila ve své době k nejaktivnějším propagátorkám novořecké kultury u nás, a to zejména prostřednictvím své pedagogické činnosti. Její manžel ještě několik let po její smrti uvádí, že „vyučování Charikley Šťastné získalo mnoho přátel novému Řecku“.²⁹ V souvislosti s nadcházejícím pořádáním druhých olympijských her v Aténách v dubnu roku 1906 zveřejnila Šťastná krátký text v *Národních listech* na obranu soudobého řeckého národa proti urážlivým textům, které v tomtéž listu vycházely anonymně jako „dopisy přítele našeho listu“. Přinášely různé zprávy i většího rozsahu od místního

24 O. S. Vetti, *Tři novořecké povídky*, Praha 1899 (Vikelas); Idem, *Kus jižního nebe*, Praha 1894 (Vikelas, Drosinis, Karkavitsas, Vizyinos); Idem, *Na táčkách u cizích spisovatelů I*, Brno 1910 (Damvergis); I. Kolčev, *Dimitrios Vikelas. Lukis Laras: román z bojův řeckých za svobodu*, Praha 1890; F. Pelikán – K. H. Hilar, *Papežka Jana: středověký román*. Praha 1911. Ze starších překladů z novořečtiny srov. také *Novořecké národní písně* (Praha 1864) v překladu Václava Bolemíra Nebeského.

25 Srov. Vrchlický (1886: 5–10).

26 *Estia* (1895: 38/10: 74–75).

27 *Národní listy* 122, str. 3 (5. 5. 1921).

28 *Národní politika* 120, str. 4 (3. 5. 1921).

29 Šťastný (1930: 247).

zpravodaje, které mj. ilustrovaly vážnou bezpečnostní situaci v Řecku, xenofobní jednání vůči Židům³⁰ či vysoký počet vražd na řeckém území.³¹ Charikleia Šťastná vystupuje na obranu řeckého národa slovy: „Žádám znova všechny návštěvníky Athén, kteří četli ony invektivy, by jich nedbali a jsem si jista, že se přesvědčí, že Řekové pro mnohé své přednosti zasluhují sympatie a úcty. Myslím, že letošní návštěvníci Athén stanou se po svém návratu horlivými aposto-ly vzájemnosti česko řecké, jež pro Čechy nebyla by bezcennou.“³²

Po vzniku Československé republiky, kdy byly navázány oficiální styky s řeckým královstvím, mohla být její role ve vzájemném česko-řeckém poznávání ještě významnější: v korespondenci jejího manžela (LA PNP) je zachován dopis z Ministerstva zahraničních věcí Československé republiky datovaný k 1. březnu 1921, z něhož vyplývá, že Jaroslav Šťastný měl zřejmě téhož roku odcestovat do Atén i s manželkou jako „chéf propagandy“ při aténském velvyslanectví. Tyto plány manželského páru se však již neuskutečnily. Charikleia Šťastná zemřela v dubnu téhož roku³³ a Jaroslav Šťastný cestu již neuskutečnil.

O tom, že ani dlouho poté zásluhy Charikleie Šťastné nebyly zcela zapomenuty, svědčí pohřební řeč dr. Farmakidise, ředitele tiskového odboru při řeckém velvyslanectví v Praze, kterou pronesl v roce 1932 nad rakví jejího muže: „Helenofilství Jaroslava Šťastného bylo výsledkem dvou činitelů: Jednak jeho hlubokého klasického vzdělání a znalosti starořecké kultury, jednak toho, že družkou jeho života byla Řekyně z Macedonie Charikleia [...]. Tomuto soužití děkoval za dokonalé ovládnutí novořečtiny, jímž překvapoval a dojímal každého Řeka, který ho znal.“³⁴ Jaroslav Šťastný nechal při příležitosti desátého výročí jejího úmrtí otisknout v Národní politice krátkou vzpomínku.³⁵ Steté výročí smrti této zajímavé ženy pak připomínáme tímto textem.

30 Srov. např. „Francouzští inženýři a loupežníci v Thessalii“ nebo „Okraden, uvězněn a ztrýzněn místo zloděje“. *Národní listy* 199, str. 5 (22. 7. 1905).

31 Srov. *Národní listy* 46, str. 5 (15. 2. 1905): „V posledním dopise vylíčil jsem panující poměry v Řecku temnými barvami, a proto musím dnes přiznati, že jsem nejednal spravedlivě. Poslední policejní výkaz spáchaných vražd dokazuje, že se v Řecku vše v té příčině změnilo k lepšímu... Nechci tvrditi, že by vraždy zde úplně mohly přestat, neboť takových 'zábav' nemůže se zřeknouti řecký občan a bez vražd nastala by zde anarchie.“

32 *Národní listy* 66, str. 2 (8. 3. 1906).

33 Charikleia Šťastná byla nemocná již od roku 1910 a kvůli vysokým výdajům na její léčení byl Jaroslav Šťastný v roce 1913 donucen žádat u Zemské školní rady o peněžitou výpomoc v nouzi (LA PNP). Přesto právě v těchto letech aktivně vyučovala novořečtinu na Československé obchodní akademii (viz výše).

34 Šnejdrla (1933: 4–5).

35 *Národní politika* 119, str. 5 (30. dubna 1931).

Bibliografie

Prameny a tisk

- Literární archiv Památníku národního písemnictví, Praha, fond *Šťastný Jaroslav*.
 XXXIV.–XLVII. roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní roky
 1905/1906–1918/1919. Praha: Československá akademie obchodní.
- Estia = Estia eikonografimeni: periodikon ebdomadiaion idrythen to 1876*. Athinisi: N. G. Politis, G. Drosinis, G. Xenopoulos [*Εστία εικονογραφημένη: περιοδικόν εβδομαδιαίων ιδρυθέν τω 1876*. Αθήνησι: Ν. Γ. Πολίτης, Γ. Δροσίνης, Γ. Ξενοπούλος] [online]. Dostupné z: <http://pleias.library.upatras.gr/index.php/estia> [15. srpna 2021].
- Kairoi*. Athinai: P. Kanellidis [*Καιροί*. Αθήναι: Π. Κανελλίδης] [online]. Dostupné z: <https://srv-web1.parliament.gr/library.asp?item=37572> [15. srpna 2021].
- Máj*. V Praze: Nakladatelské družstvo Máje [online]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:ef3a7cfo-9e8a-11e3-a880-5ef3fc9ae867> [15. srpna 2021].
- Národní listy*. Praha: J. Grégr [online]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:ae876087-435d-11dd-b505-00145e5790ea> [15. srpna 2021].
- Národní politika*. Praha: V. Nedoma [online]. Dostupné z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:a61884fo-8cbb-11dc-a584-000d606f5dc6> [15. srpna 2021].

Sekundární literatura

- Čech, Sv. 1874. *Básně Svatopluka Čecha*. Praha.
- Dolenský, A. a kol. (eds.) 1932. *Nový velký ilustrovaný slovník naučný, sv. 16*. Praha.
- Frolíková, A. 1984. Šťastný filhelén. *Zprávy jednoty klasických filologů* 26, 1984, 32–36.
- Koulouri, Chr. 1988. *Istoria kai Geografia sta ellinika scholeia (1834–1914)*. Gnostiko antikeimeno kai ideologikes proektaseis. Anthologio keimenon. Bibliografia scholikon encheiridion. Athina 1988. [Κουλούρη, Χρ. 1988. *Ιστορία και Γεωγραφία στα ελληνικά σχολεία (1834–1914)*. Γνωστικό αντικείμενο και ιδεολογικές προεκτάσεις. Ανθολόγιο κειμένων. Βιβλιογραφία σχολικών εγχειριδίων. Αθήνα 1988.]
- Novák, A. 1921. *Svatopluk Čech: Dílo a Osobnost*. Praha.
- Šnejdrla, E. 1933. Prof. Dr. Jaroslav Šťastný. *27. XII. 1862 – †27. 10. 1932. In *Výroční zpráva Jiráskova státního československého gymnasia v Praze II. za školní rok 1932–33*. Praha, 3–5.
- Šťastný, J. 1930. Styky Řecka s národem československým, hlavně s ohledem na kulturu a zájem československého národa pro kulturu řeckou. In G. A. Farmakidis (ed.), *Současné Řecko (stát a národ)*. Praha 1930, 238–256.
- Šťastný, J. 1932. Novořečtina. In J. Čada (ed.), *Jazykové studium na Vysoké škole obchodní v Praze*. Praha, 107–109.
- Vrchlický, J. 1886. *Povídky ironické a sentimentální*. Praha.